

knallend geluid openspringt. Dit is het bewijs, dat de bloemen beginnen te bloeien, dus geslachtsrijp worden. De meeldraadbloemen zijn dat alle tegelijk, zoodat bij het opspringen van de scheede het stuifmeel in groote wolken te voorschijn komt en door den wind verspreid wordt. Wanneer bij de vrouwelijke bloeiwijze de scheede opspringt zijn nog maar van enkele bloemen de stampers geschikt om stuifmeel te ontvangen. Bij bestuiving door den wind zullen er dus maar weinig zaden per bloeiwijze gevormd worden. Daarom neemt men de toevlucht tot kunstmatige bestuiving. Men snijdt de rannelijke bloeiwijze af, opent de scheede met een mes, opdat zoo min mogelijk stuifmeel verloren zal gaan. Dit stuifmeel wordt er uit genomen en successievelijk op de vrouwelijke bloemen gebracht, wat mogelijk is, daar het stuifmeel een paar weken goed blijft. Zoowel het openen van de scheede als het bestuiven moet precies op den juiste tijd geschieden. De toepassing van deze methode is reeds oud. Het is bekend, dat de Rabbinen het verrichten van deze kunstmatige bestuiving toestonden zelfs op het Paaschfeest, wanneer dit in den bloeitijd van de palmen viel.³⁾

Uit deze methode en uit de behandeling van vijgen en sycamoren, waarover reeds vroeger gesproken werd⁴⁾, blijkt wel, dat de fruitcultuur in Israël op veel hooger trap van ontwikkeling stond, dan we ons gewoonlijk voorstellen.

De bloeitijd der palmen is in het voorjaar, terwijl de dadels in den nazomer rijp zijn. Een dadelpalm begint gewoonlijk na ongeveer 10 jaar vrucht te dragen en heeft dan elk jaar 6 à 10 vruchttrossen, die ieder enkele honderden dadels tellen. De dadels hebben ongeveer den vorm en de grootte van een pruim, zijn eerst lichtgeel, maar worden later rood tot donkerrood toe van kleur, en kunnen tot 54 pCt. suiker bevatten. Ze worden vers of gedroogd gegeten.

Het aantal palmen is thans in Palestina niet groot. Eigenlijke palmboschen vindt men nu alleen maar meer aan den mond van den Kison bij Haifa en ten Z. van Gaza. In vroeger eeuwen zijn er veel meer geweest. Toen droeg Jericho nog met recht den naam van „Palmstad“ (Deut. 34:3, Richteren 1:16). In een vlakte gelegen, de „vallei van Jericho“, was zij omgeven door een palmwoud, vijf uren lang, overal door wateraderen doorsneden. Zoo beschrijven het ons de groote historieschrijvers der oudheid. Van al deze schoonheid is nagenoeg niets meer over. Sedert den val van Jeruzalem en vooral sedert keizer Hadrianus is de geheele omgeving woest geworden en slechts enkele tamme en verwilderde exemplaren wijzen op vroegere grootheid.⁵⁾ In de omgeving van het Meer van Gennesareth zijn in de laatste jaren weer nieuwe aanplantingen ontstaan op dezelfde plaats, waar eenmaal de palmen stonden, die door Flavius Josephus zoo geroemd werden en waarvan ook de latere Christen-pelgrims spraken.⁶⁾ Ook bij de Dode Zee stonden vroeger palmen en dan hier en daar verspreid in het land, soms maar een enkele, zooals op het Gebergte van Ephraïm, waar Debora onder de palmen woonde. (Richt. 4:5.)

De groote beteekenis van den dadelpalm is niet alleen gelegen in de vrucht. In Babylonië geldt hij als de „Genadeboom“, de boom, „die vol gunst is jegens de menschen“. Letterlijk alles aan hem heeft waarde. De „steen“ wordt vernalen tot olie, de bladeren geven overvloedig schaduw en worden afgeplukt om als dakbedekking te dienen. De vezels uit blad en bladsteel dienen voor allerlei vlechtwerk, o.a. voor touw, matten en korven.

Het is te begrijpen, dat deze boom een belangrijke plaats in het Israëlitische volksleven innam. Niet alleen droegen Bijbelsche vrouwen den naam van Thamar — Palmboom — (Gen. 38:6, 2 Sam. 13:1, 2 Sam. 14:27), maar ook de gestalte van de Bruid uit het Hooglied wordt met die van den palmboom vergeleken (Hoogl. 7:7).

De rechttopgaande stam, versterkt door het ineengestengelde weefsel der oude bladstelen, staat als toonbeeld van kracht en uithoudingsvermogen; de altijd groene bladeren trotseeren regen en zonneschijn, koude en hitte, zelfs het bruisen van den stormwind.

Zoo is deze boom het beeld van den rechtvaardige in zijn onverwelkelijke schoonheid en onverwoestbare sterkte (Psalm 92:13) en vormt een tegenstelling met het gras der daken, dat verwelkt, eer het uitgetrokken wordt (Psalm 129:6) en zoo een beeld is van den goddelooze. Ook als Jesaja de tegenstelling maakt tusschen de edelen en de geringen (Jes. 9:13, 19:15), spreekt hij van „tak en bieze“ (Statenvert.), ook te vertalen door „palm en bies“ (vert. Ridderbos).

Niet alleen de palmboom, maar ook de bladeren, de „palmtakken“ hebben een belangrijke plaats in de Schrift.

Allereerst bij de viering van het Loofhuten-

feest. Na de ballingschap vinden we de hernieuwde instelling daarvan (Neh. 8:15-19), waarbij uitdrukkelijk vermeld wordt, dat palmtakken een deel vormden van de bedekking van de loofhut. Reeds bij de instelling van het Loofhutenfeest (Lev. 23:40) wordt het palmblad genoemd als een der bestanddeelen van den „feestruiker“, waarmee men vol blijdschap voor het aangezicht des Heeren verscheen en blijkbaar is dat palmblad een zeer belangrijk bestanddeel ervan geweest, daar de feestruiker in het Hebreusch er naar genoemd wordt. In den Talmud, speciaal in het tractaat Soekka (loofhut), is in later tijd het gebruik van den feestruiker tot in bijzonderheden geregeld en ook heden ten dage wordt dit nog onderhouden.⁷⁾

De palmtakken golden als symbool voor den overwinnaar (Openb. 7:9), terwijl zij ook dienden om den vorst bij zijn intocht te huldigen. Dit voert ons vanzelf naar de gebeurtenissen op den „Palmzondag“, als de Heere Jezus zijn intocht houdt binnen Jeruzalem.

De Heere Jezus daalt, op zijn rijder gezeten, van den Olijfborg af om door het Kedrondal naar Jeruzalem te gaan, omstuwde door een groote menigte. Deze, aangegrepen door de gedachte van den komenden koning, snijden bloemen en grassen af op de helling van den Olijfborg (Mark. 11:8) en ook takken van de struiken en van de daar in groote menigte groeiende olijfbomen (Matth. 21:8) om die te samen met hun bovenkleederen op den weg te spreiden.

Inmiddels heeft, wat daar op den Olijfborg gebeurt, de aandacht getrokken van de velen, die bij het naderende Paaschfeest reeds in Jeruzalem aanwezig zijn, (Joh. 12:12). Van den tempelberg en ook van vele andere plaatsen uit de stad heeft men een prachtig uitzicht op den Olijfborg. Zoo zien telkens meerderen, wat daar gaande is, terwijl het gejuich tot in de stad doordringt. Daaronder zijn ook vele aanhangers van den Messias en deze haasten zich om ook deel te nemen aan de huldiging en deze ook zijn het, waarvan Johannes mededeelt, dat zij palmtakken in de hand nemen en uitgaan Hem tegemoet (Joh. 12:13).

Hoe kwamen zij zoo spoedig aan deze bladeren? Op de helling van den Olijfborg groeiden wel olijven, cypressen, dennen en vijgeboomen, maar geen palmen. In de stad zelf wel, al zullen het er geen groote aantallen geweest zijn. Tot op heden wil de palmboom in Jeruzalem in de beschutting der huizen en muren uitstekend groeien. Bovendien zal men in dien tijd wel opzettelijk palmen gekweekt hebben, met het doel op het Loofhutenfeest voldoende voorraad van bladeren te hebben.⁸⁾

De bladeren zijn lederachtig en door een dikke opperhuid beschermd tegen te sterke verdamping. Daarom kunnen palmen in de woestijnen groeien, indien er slechts een weinig water is. Het is de „Koningin der Oase“ en zoo vinden we den palmboom ook in de Schrift vermeld tijdens Israëls woestijnreis (Ex. 15:27).

F. J. BRUIJEL.

7) Jac. van Nes Czn. Het Jodendom, blz. 183 v.v.
8) Prof. Lic. Dr Fr. Lundgreen. „Die Bäume im Neuen Testament“. Neue Kirchliche Zeitschrift XXVII (1916).

De Reformatie in de Classis Neder-Veluwe 1592-1620.

II.

Vergaderingen. Nadat dan de eerste classisale vergadering op last van de Overheid tegen 4 Juli 1592 was uitgeschreven, zien wij meteen daarna de Classis op gezette tijden bijeen. Het moderamen werd gevormd door een praeses, assessor en scriba. Niet alle predikantsplaatsen waren vertegenwoordigd, want hoewel Harderwijk drie predikanten had, was er steeds maar één vertegenwoordigd. Omgekeerd waren er vele dorpspredikanten aanwezig, die „sich nog een gemeente moesten samelen“, en ergens bij een der gemeentelieden inwoonden, daar de pastoor welgerde de pastorie te verlaten als b.v. te Ermelo. Ook waren er zeer weinig ouderlingen vertegenwoordigd, daar alleen de steden Harderwijk, Elburg, Nijkerk en Haltem maar kerkeraden hadden, en de dorpen op den ouden voet voortleefden. Het heeft dan ook wel tachtig jaar geduurd vóór en aler overal een kerkeraad was. In den beginne deinsde men voor het ambt terug, en waar het was of gaandeweg kwam, zagen de ouderlingen tegen het reizen op, of liever tegen de kosten, daar zij die dikwijls niet of met de allergrootste moeite vergoed kregen, hetgeen ook voor de predikanten jarenlang een bron van twist is geweest met de kerkmeesters, die geen openlijke rekening deden. Dan kwam de Schout erbij te pas, vervolgens de Provinciale Synode, en eindelijk het Hof, hetwelk in 1614 het geharrewar moede, besloot de heele kerkorde op te heffen en zich nergens verder mee in te laten, hetgeen echter

een welgedocumenteerd protest uitlokte en dan ook niet doorging.

Op onwettig verzuim stond een boete, eerst van een „keyzers gulden“, later van „een pond Vlaemsch“, is zes gulden. Daar zich alras de behoefte aan spoedeisende vergaderingen openbaarde, belegde de Classis deze in 1596 voor het eerst, legde in 1600 daarvoor bepalingen vast, en hield deze steeds in Harderwijk als „buitengewone Class. vergadering“. Men zond afgevaardigden naar de naburige Classen en ontving daarvan ook de deputaten, en noemde dit de „loflicke correspondentie“. Tot 1619 wordt steeds ieder inkomend lid ernstig vermaand om de Acta der Nationale Synode van 1586 over te schrijven, ten einde een ieder gevrijwaard worde voor informaliteiten in kerkrechtelijk opzicht. Na 1592 zien wij geen pastoors meer als gedaagden op de vergaderingen, daar men besloot deze niet meer op te roepen.

H. Avondmaal. Predikanten op dorpen zonder kerkeraad, die nog geen vaste gemeente hadden, en nog niet in het bezit waren gesteld van kerkgebouw en pastorie, mochten te midden van hun volgelingen wegens „de trouwelen“ nog geen Avondmaal vieren, en waren zelf verplicht om minstens eens per jaar in de naastgelegen gemeente waar het gehouden werd, aan te zitten. Ook pastoors, die overgingen, moesten zich door een Avondmaalsgang „der gemeente Gods inlijven“. Wanneer de gemeente groeide en er een aantal het H. Avondmaal begeerde, moest men gezamenlijk naar die naburige plaats trekken. Vóórdat een plaatselijk predikant in eigen gemeente zulks deed, werd deze bediening voor de eerste maal door den consulent verricht.

Arbeidscontract. Eigenaardig treft ons de beroeping of liever de verbinding op contract. In zeker opzicht is dat nog zoo, daar een bepaald tractement is vastgesteld bij de beroeping. Doch hier zien wij het eigenaardige, dat verschillende predikanten zich — en dat in verband met de tractementskwestie — verbinden voor bepaalde tijd als b.v. voor één, twee, drie, of zes jaren. Het viel namelijk veel voor o.a. te Oldebroek en Garderen, dat het tractement niet op tijd uitbetaald werd. Op bijna alle dorpen beliep dit f300.— 's jaars. Ja, het bleef dikwerf grootendeels achterwege. Vandaar de tijdsbepalingen. Het tractement kwam soms geheel, soms gedeeltelijk uit kerkegoederen, en anderszins van de Heeren Gecommitteerde Raden van het kwartier Veluwe. Daarbij kwam nog dat sommige pastoriehuizen het eigendom waren van den pastoor als te Elspeet, zoodat dit bij den overgang verwickelingen meebracht.

Verandering van standplaats. In verband met het vorige bracht verandering van standplaats soms ook eigenaardige moeilijkheden met zich mede, maar ook omdat de Classis de zaak van beroeping en voorgenomen vertrek ernstig overwoog en niet louter administratief behandelde. Meer dan eens komt het voor dat een predikant niet vertrekken mag bij het eerste beroep dat hij krijgt. De Classis verleende echter wel spoedig approbatie zoo de predikant ter plaatse zijn tractement niet uitbetaald kreeg. Nochtans ook dat was niet steeds een overwegende reden. De Voskuyl van Epe vertrok echter toch, maar Ellardus van Mehen, predikant te Harderwijk, zwichtte voor de Classis, en ging niet naar Delft, later ook niet naar Amsterdam, gelijk de Synode in hooger beroep oordeelde.

Remonstrantisme. De Classis besloot om predikanten die van een „geheime“ gemeente kwamen, of uit het buitenland zich hier vestigden, te examineren, en degenen die van „suspecte“ plaatsen kwamen, duchtig aan den tand te voelen, daar de kerk met Remonstrantisme werd besmet. Om dit euvel te keeren en elkander recht in de oogen te zien, vergaderden beide Classen van Over- en Neder-Veluwe in 1612 te Barneveld, alwaar zij allen de Ned. Geloofsbelijdenis, Heidelberg. Catechismus en Barneveldsche besluiten ondertekenden. Dit leidde tot oneenigheid met de Remonstrantsch gekleurde Classis van Tiel en Bommel, waarheen op gezag van de Geldersche Synode Veluwsche predikanten zouden gaan om de Reformatie te helpen bevorderen, een oneenigheid die zóó hoog liep, dat het Hof van Gelderland het houden van Synoden verbood. Inderdaad is er dan ook in geen zes jaren een Geldersche Synode gehouden.

Nieuw ingekomen predikanten moesten voor de Classicale broeders ter plaatse waar de vergadering gehouden werd een predikatie houden volgens opgegeven text, en zoo deze broeder zwak in het prediken was, mocht hij het doen met gesloten deuren, dikwijls 'smorgens om zes uur, zoodat het kerkgebouw voor de gemeente niet toegankelijk was.

Was de gezindheid van den predikant goed, doch zijn preek beneden het dragelijke, dan werd zijn bevestiging nog een tijdlang uitgesteld.

Vaassen. G. VAN DER ZEE, Herv. pred.
(Wordt vervolgd.)

In de Ke
Gemeente te
wekelijksche

De heer
wing nog
„richting“
„ethische“
derscheid
bruiken
over is
wel aan
verschillen
passen ni
mond naa

„De Wac

In „The
nuari van
stonds en
„I need
Gereforme
Onder
den schrij
jar in e
Hij staat
large) jon
goed als
Zoodra h
meente g
aan zijn l
collega, a
fouten en
en pijnlij
Ongunstig
staan en
delend tu
't Heet w
houdt, mi
maar de
bekend is
Zoo zal
zendt naa
ze bekwa
gelaten w
ook de g
der opzie
De jui
kerk, gee
selijke ke
gevers, w
der afzo
behoefte
zoek inst
adviseere
cien en
boards, e
We ku
verstaan
delsfirma
kerk „at
naar har
den stuu
het niet c
kerken o
leeraar c
de geme
hebben o
staat dus
Maar
merkinge
jeugdiger
voelt. De
ons het
ren. Ook
Seminary
polmenie
we toeh
school ne
boeken l
gen naar
stond te
kring. M
gelijk ad

In het „I
Ned. O-Ind
artikel ove
gehouden.
der kerken
willen wij
in ons bla
duidelijk g
Het volgt

Het ee
conferent
dat ze be
sgendum
der kerk
Het gr
thema, d
behoefde
woordige
van het
zevende
staand
der ke
in te n

3) H. R. Wehrhahn. „Das Holz des Lebens“. Kosmos, October 1934.

4) „De Reformatie“, 29 Juni 1934.

5) Dr S. Killermann. Die Blumen des Heiligen Landes II, blz. 12.

6) G. Dalman. Arbeit und Sitte in Palästina I, blz. 64.